

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338

*Х. І. Березовська,
аспірант кафедри фінансів, обліку та кредиту,
Львівський Національний університет ім. Івана Франка, м. Львів*

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У СВІТЛІ НОВИХ ВИМОГ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті автором проаналізовано вплив заходів із реформування спрощеної системи на фінансову безпеку малого підприємництва. За результатами дослідження виявлено позитивні наслідки та негативні моменти новацій Податкового Кодексу України, запропоновано шляхи подальшого вдосконалення спрощеної системи оподаткування як соціальної функції в умовах фінансово-економічної ситуації в країні.

Author analyzes the impact of measures of reforming the simplified system of taxation and accounting on financial security of small business in Ukraine. The study found positive effects and negative aspects of innovations of Tax Code of Ukraine, the ways of further improving the simplified tax system as a social function in terms of financial and economic situation in the country.

Ключові слова: *спрощена система, ставка єдиного податку, платник єдиного податку, податковий кодекс, податкове навантаження.*

Keywords: *simplified taxation and accounting system, single tax, single tax payer, tax code, the tax burden.*

Постановка проблеми. 3 1 січня 2012 р. набув чинності Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" від 04.11.2011 р., № 4014-VI (далі – Закон про спрощену систему)[1]. З дня його, він став об'єктом уваги підприємців, економістів-практиків, політиків, науковців. Адже прийняття 18 листопада 2010 р. Верховною Радою Податкового кодексу[2] (далі – ПКУ), який фактично скасовував спрощену систему оподаткування і посилював контролюючі функції податківців, завело багатьох представників малого бізнесу в безвихідь і поставило під загрозу існування такої організаційно-правової форми ведення бізнесу, як приватний підприємець.

Окрім цього нещодавно Законом України від 05.07.2012 року № 5083-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні»[3], який набрав чинності 12.08.2012р., внесені зміни до глави 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» ПКУ, зокрема введені 5 та 6 групи для суб'єктів господарювання, а також впроваджено нововведення для підприємців, які здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння

Варто зазначити, що процес реформування на цьому не зупиняється, а це потребує особливо уважного аналізу нововведень, виділення особливостей, переваг та вад, що несе в собі вибір спрощеної системи оподаткування.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових досліджень засвідчив, що питанню бухгалтерського обліку та звітності малого підприємництва приділяли увагу багато вчених. Серед них: Ф.Бутинець, В.Леонтєв, В.Сопко, Л.Сук та інші науковці. Також питання доцільності спрощеної системи оподаткування підприємств та удосконалення ведення обліку на них розглядалися в наукових працях О.Барановського, Н.Бойченко, З.Варналія, О.Кужель, І.Неділько, В.Сизоненка, Т.Сльозко, та інших вітчизняних дослідників. Проте на багато питань не знайдено відповіді, зокрема, які підприємства і як повинні вести облік, чому вони повинні його вести, які норми застосовувати для обліку на малих підприємствах тих чи інших об'єктів.

Виклад основного матеріалу. Президент України В.Янукович [підписав Закон](#) "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України"[1], що стосуються спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" і яким визначено чотири групи підприємців, які можуть працювати за спрощеною системою.

До першої групи належать дрібні підприємці з обсягом доходу до 150 тис. грн., які не мають найманих робітників. До другої групи – фізичні особи, які мають обсяг доходу 1 млн. грн. і мають право наймати 10 найманих працівників. До третьої групи належать фізичні особи-підприємці з обсягом доходу не більше 3 млн. грн. і кількістю найманих осіб до 20 осіб. Для таких підприємців ставка податку встановлена на рівні 3% або 5% залежно від того, з ПДВ чи без ПДВ ведеться їхня діяльність. До четвертої групи належать підприємці або юридичні особи з обсягом доходу не більше 5 млн. грн., правом наймати до 50 осіб і ставкою податку на рівні 3% або 5%. Законодавчими змінами, які набули чинності з 1 липня 2012 року[3], база оподаткування єдиним податком була розширена, зокрема були введені 5-а і 6-а групи «спрощенців». Окрім цього, згідно прийнятого нещодавно нового Закону №5482-VI від 20.11.2012 р. [4], за який вже проголосовано в 2013 році ставки єдиного податку для платників 5-ї групи знижені – до 5% з 7%, для 6-ї групи – до 7% з 10%, платники 2-ї групи подаватимуть звітність раз на рік, а не щоквартально, заяву на єдиний податок можна буде подати і в електронній формі, скасовуються обмеження за критерієм кількості найманих працівників для 5-ї та 6-ї груп платників єдиного податку. У цьому законі також вказується, що на стадії розробки перебуває ще один інноваційний сервіс: незабаром підприємці зможуть вести книгу обліку доходів в електронному вигляді. Причому сервіс, як передбачається, матиме функцію автоматичного формування звіту.

Вищезазначені зміни здійснили свій позитивний вплив це підтверджується статистикою: сьогодні за даними податкових органів, найпопулярнішою залишається друга група оподаткування, в якій працюють 721 тис. підприємців, що становить близько 55% від загальної кількості «спрощенців». Згідно з повідомленням, у 2012 році чисельність індивідуальних підприємств зростає з 1,05 млн. осіб до 1,3 млн. осіб.

Варто зазначити, що система обліку і звітності після прийняття ПКУ[2] постійно потребує роз'яснень та уточнень це і є тим головним недоліком, якого сьогодні не можливо позбутись. Багато дискусійних питань виникає стосовно того що відносити до доходів підприємця-єдинника (поворотна фінансова допомога, цільові надходження з бюджету, фінансові доходи, продаж основних засобів та нематеріальних активів)[5]. Підприємці вважають доходом лише кошти, що потрапляють на рахунок від основної діяльності. Податковий Кодекс, зокрема пп.1 п.292.1 визначає, що доходом платника єдиного податку є: дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та безготівковій), матеріальній та нематеріальній, визначеній п.292.3. При цьому, до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, а також доходи отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності [5, с.32-33]. Продовжуючи думку, варто зазначити що винагорода для фіз. особи єдинника, яка доволі близька за змістом з поняттям роялті за договорами: доручення, транспортно-експедитування та комісії все таки вважається доходом і оподатковується [5, с.28-31]. Аналізуючи пп.1 п.292.1 варто зазначити, що юридична особа платник єдиного податку при продажі нерухомого та рухомого майна обкладає єдиним податком лише додати різницю між додати різницю між доходу отриманим від реалізації ОЗ, та їх залишковою (балансовою) вартістю на момент продажу[5, с.25]. При чому днем продажу (моментом продажу), треба вважати момент

надходження оплати на розрахунковий рахунок та/або в касу [6, с.20].

Серед інших моментів, що стосуються обліку та звітності варто зазначити, що незмінною для платників єдиного податку залишається вимога щодо сплати єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) в розмірі, не меншому за мінімальний страховий внесок. Мінімальний страховий внесок є однаковим для всіх трьох груп підприємців, платіж до Пенсійного фонду підприємць зобов'язаний сплатити незалежно від суми сплаченого єдиного податку, отриманого доходу чи прибутку від своєї діяльності. Вважаємо такий підхід неправильним, оскільки саме значна сума ЄСВ є тим чинником, що нівелює позитивний вплив нововведень. Деякі науковці [7] пропонують повернутися до "старої" схеми, за якої внески до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування були включені до складу єдиного податку, однак, враховуючи складне фінансове становище Пенсійного фонду, така ідея видається нам не надто реалістичною. Більше того, як зазначає П.Колісниченко, сплата страхових внесків у складі єдиного податку не дає змоги здійснити їх персоналізацію, що відповідно створює проблеми із зарахуванням страхового стажу [8, с. 132]. Погоджуючись із необхідністю забезпечення наповнення Пенсійного фонду, водночас вважаємо, що ставка ЄСВ у розмірі 34,7% є занадто високою для підприємців – платників єдиного податку. Зокрема, це найвища ставка із всіх країн СНД: у Російській Федерації вона становить 26%, у Грузії – 20%, у Казахстані – 20%, у Республіці Таджикистан – 25% [9, с. 88].

Отже, існуючий підхід до сплати ЄСВ підприємцями на спрощеній системі має бути вдосконалено. З цією метою пропонуємо два альтернативні напрями:

1. Зниження мінімального розміру страхового внеску для платників єдиного податку першої групи. При цьому варто передбачити компенсацію втрат Пенсійного фонду від такого зниження (із коштів бюджету або інших джерел).

2. Надати право підприємцям на спрощеній системі відмовитися від участі у системі обов'язкового пенсійного соціального страхування за умови їхньої добровільної участі у другому та/або третьому її рівнях. Іншими словами, звільнити підприємців від обов'язку сплати внесків до Пенсійного фонду за умови, якщо вони будуть діючими членами системи

добровільного пенсійного страхування (наприклад, недержавного пенсійного фонду). Реалізація такого заходу матиме двосторонній ефект: по-перше, дасть змогу підприємцям самостійно приймати рішення щодо розмірів, інтенсивності пенсійних внесків; по-друге, стимулюватиме розвиток системи недержавного пенсійного страхування, що також є важливим чинником загальноекономічного розвитку в країні.

Єдиними позитивними законодавчими нововведеннями щодо спрощеної системи оподаткування можна вважати:

- скасування обмеження віднесення на витрати платника податку на прибуток витрат на придбання товарів (робіт, послуг) у фізичних осіб – платників єдиного податку;

- повернення фізичним особам – платникам єдиного податку права реєструватися платниками ПДВ.

На нашу думку, вплив цих нововведень має також двосторонній характер і потребує ще більш детального аналізу.

Висновки. Отже, перші кроки в напрямі реформування та побудови ефективної спрощеної системи оподаткування зроблено. Водночас є низка не вирішених проблем її удосконалення. У цьому контексті основну увагу має

бути приділено забезпеченню, по-перше, виключно соціальної спрямованості

такої системи оподаткування, по-друге, фіскальної справедливості. З цією метою пропонуємо такі шляхи подальшого вдосконалення спрощеної системи оподаткування:

- Забезпечення рівноправності для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, а також оптимізація податкового навантаження на різні групи платників єдиного податку, зокрема зниження ставок оподаткування для третьої групи платників єдиного податку, а також мінімізація платежів з єдиного соціального внеску, особливо для платників першої групи;

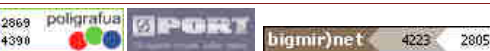
- Унеможливлення зловживань, що дискредитують спрощену систему;

- Забезпечення максимального врахування економічних процесів за податкового адміністрування, зокрема застосування індексації граничних обсягів доходу, встановлених Законом про спрощену систему з врахуванням темпів інфляції.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" від 04.11.2011 р., № 4014-VI.- [Електронний ресурс]- Доступний з: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4014-17>
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні» від 05.07.2012 року № 5083-VI.- [Електронний ресурс]- Доступний з: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5083-17>.
4. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подальшого удосконалення адміністрування податків і зборів (від 02.10.2012 № 12168/02-12 надано 03.10.2012, подання Комітету — 20.11.2012).- [Електронний ресурс]-Доступний: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2.
5. Журнал «Все про бухгалтерський облік» № 5 від 18.01.2013р. с.9-32.
6. «Вісник податкової служби України» № 34/2010 від 01.10.2010 р.
7. Покатаєва О.В. Спрощена система оподаткування в контексті Податкового кодексу України / О.В.Покатаєва // Право і безпека. – 2011. – № 1 (38). [Електронний ресурс]. – Доступний: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2011_1/PB-1/PB-1_47.pdf.
8. Колісниченко П.Т. Напрями реформування спрощеної системи оподаткування // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2010. – № 33. – С. 132-139.
9. Покатаєва О.В. Правові основи функціонування спрощеної системи оподаткування / О.В. Покатаєва // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. Праць. – 2010. – № 4. – С. 82-90.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"